

लक्ष्मणरेषेपलिकडे

सुगुण भक्ती महणजे मूर्तीची पूजा हे हिंदूंचे खास वैशिष्ट्य आहे. इतर धर्मांमध्ये ईश्वर एकच असतो. मुस्लिमांमध्ये तो अमृत असतो. इतर धर्मांमध्ये साक्षात्कार झालेले अवतारी पुरुष हे देवासामान असतात. हिंदूंमध्ये मात्र असंख्य देव असतात. शिवाय, प्रत्येकाचा देव वेगवेगाला असू शकतो. एक माणूस अनेक देवांची पूजा करू शकतो. भक्त हिंदूंचे देवाशी खास असे नाते असते. ते देवाशी भांडू शकतात वा त्याता टाकूनही बोलू शकतात. वैवाहिक ध्यानधारणेला आपल्याकडे खूप महत्व आहे. क्रषीमुनींनी रानवानात जाऊन तप करणे ही बाब अस्सल भारतीय आहे. जगात इतरती जीवल्पास कुठाई नाही. तुकाराममहाराज हे रोकडा व्यवहारावाद जाणणारे संत होते. पण तेही विटुलाशी बोलायला भंडारा डोंगारावर जात होते. सामूहिक भजने वा पूजाविधी हिंदूंमध्ये उंदंड आहेत. यज्ञ किंवा देवांचे उत्सवही आहेत. मात्र वैयक्तिक तप किंवा ध्यानाला जे महत्व आहे ते इतर कशालाही नाही. हिंदू व इतर धर्म यांमध्ये ही मोठा फरक आहे. इतर धर्मांमध्ये देवातात जाऊन एकत्रित भक्ती करणे वा सुमुदाने ईश्वरापुढे नवतमस्तक होणे हे ठळक आहे. शुभ्रवार, रविवार असे त्याचे दिवस ठरलेले आहेत. तिथे दर आठवड्याला एक समूह एकत्र येतो व आपण एका धर्मांचे आहोत ही भावना बळकट होते. ही भावना वाढत गेली की सुमुर्तीची अस्मिता तयार होते. आपण विश्वरुद्ध बाबीचे सगळे अशी विभागाणी होते. त्यातून लडाया होतात. मध्ययुगामध्ये मुस्लिम पुढीश्वरानां विश्वरुद्धानांमध्ये तशा त्या झाल्या. हिंदू हा अशा प्रकारचा धर्म नव्हता. धर्मांच्या नावे संघटना करून इतर धर्मांचांना मारणे हे अपेक्षित तप नव्हते. या धर्मांचा बांधींपांचे ही लक्षणरेखा घालून देण्यात आली होती. भजपने हिंदुत्वाचे जे राजकारण गेल्या चालीस वर्षांपासून केले त्यातून ही रेखा ओलांडली गेली होती. अयोध्येतील सोमवाराचा सोलहा हा त्याचाच अविष्कार होता.

उन्माद

एकेकाळी हिंदू असणे ही एक वैयक्तिक बाब होती. माणसे मूर्तीची पूजा करीत होते. पण देव दगडाच्या मूर्तींत नाही, चाराचरात भरलेला आहे अशीही शिकवण त्यांना ठाऊक होती. त्यामुळे कोण्या आक्रमकांनी मूर्ती फोडल्या किंवा देवाले तोडली तरीही हिंदू समुहावा अपमान असा आक्रोश होत नव्हता. त्याचा सूड उगवण्यासाठी एलारा पुकरता जात नव्हता. समाजाची ताकद त्या मूर्ती वा देवातार गुंतून पडत नव्हती. अयोध्येतील राममंदिर तोडून मरींद उभारली गेली तरीही पुढच्या चाराशे वर्षांमध्ये या मुद्द्यावर कंधीही लढाई झाली नाही. पेशवे असोत की रजपूत त्यांनीही कंधी असला जिहाद केला नाही. स्वतंत्र भारतात मात्र हिंदू म्हणून समुहावी ताकद दाखवायाला पाहिजे असे लोकांच्या डोक्यात भरवण्यात आले. त्यातून सरसकट सर्वच मुस्लिमांना आरोपीच्या पिंजन्यात उमे केले गेले. रामाचे मंदिर उभारण्यासाठी प्रचंद दंगा करण्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक वर्षांपासून भजपने हा उन्माद पद्धतीशीरपणे वाढवला आणि त्याचा विवरण आरोपीच्या पिंजन्यात आला. सर्वोच्च न्यायालयाने त्यांचे वर्णन गुहेगारी कृत्य असे केले. मात्र तो दंगा म्हणजे जणू काही कोणा जुलमी परकीय सत्तेविरुद्धचा लढा होता अशा रोतीने आता त्याची वर्णने केली जातात. त्या दंर्यामध्ये जे निष्पाप बळी गेले त्याविषयी खेद व्यक्त केला जात नाही. उलटे ते गौरवाने घिरवले जाते. गेल्या अनेक

